

volging, weer komen konden tot een gezond en sterk leven. Zij zagen uit naar een Joodsche natie in een Joodsch land.

Nog voor hun komst hadden zeven Joden uit Jeruzalem ongeveer 16 K.M. van Jaffa een landbouwkolonie gesticht „Petach Tikwah” (de poort der hoop). Van deze kolonie getuigt Mevrouw Ligthart—Lion Cachet, die in 1919 een reis door het Heilige land maakte, dat huizen en tuinen dezer Joodsche kolonisten er veel beter uitzien dan die van de Arabieren. Prachtige sinaasappeltuinen en wijngaarden verrukken hier het oog.

De stichting dezer kolonies ging aanvankelijk gepaard met groote moeite. De nieuwe kolonisten werden niet met een goed oog aangezien door de bewoners van het land. Onbekend met de daar heerschende gewoonten, werden zij meermalen bedrogen. Malaria, de groote kwaal die tallooze slachtoffers maakt in Palestina, teisterde hen en het is aan de onbegrensde milddadigheid van baron Edmond de Rothschild van Parijs te danken, dat de zwaarigheden zijn overwonnen en een groot aantal bloeiende kolonies zijn gesticht.

Hij verschaftte het geld voor landbouwwerktuigen; hij zond bekwame landbouwkundigen om de kolonisten te raden; hij liet den bodem draineeren, waardoor de groote oorzaak van de malaria werd weggenomen.

De vereeniging Choveve-Zion (Vrienden van Zion) kreeg evenzeer zijn steun. Het gevaar dat sommigen alles uitsluitend van „den baron” zouden verwachten wist hij op verstandige wijze te vermijden. De goede resultaten, die door zijn krachtigen steun werden verkregen, spoorden ook anderen aan kwijnende kolonies bij te springen en nieuwe te stichten.

In Galilea bestaan thans zestien Joodsche landbouw-kolonies, waarvan wij enkele bezoeken zullen op onzen tocht langs en over de Galileesche zee. De meesten staan onder beheer der Joodsche Kolonisatiemaatschappij, aan wie baron Edmond de Rothschild de administratie opdroeg.

Uit de ontwikkeling dezer kolonies blijkt, dat, al is de Arabische bevolking verreweg in de meerderheid, toch het Joodsche element

toeneemt. Deze in hun vaderland teruggekeerden willen ook beslist Joden zijn, zooals blijkt uit het gebruik der Hebreeuwsche taal op vele hunner scholen. Het Hebreeuwsch is in een aantal kolonies reeds de gewone omgangstaal. Bij velen treedt hier echter het nationale beginsel vóór het godsdienstige.

* * *

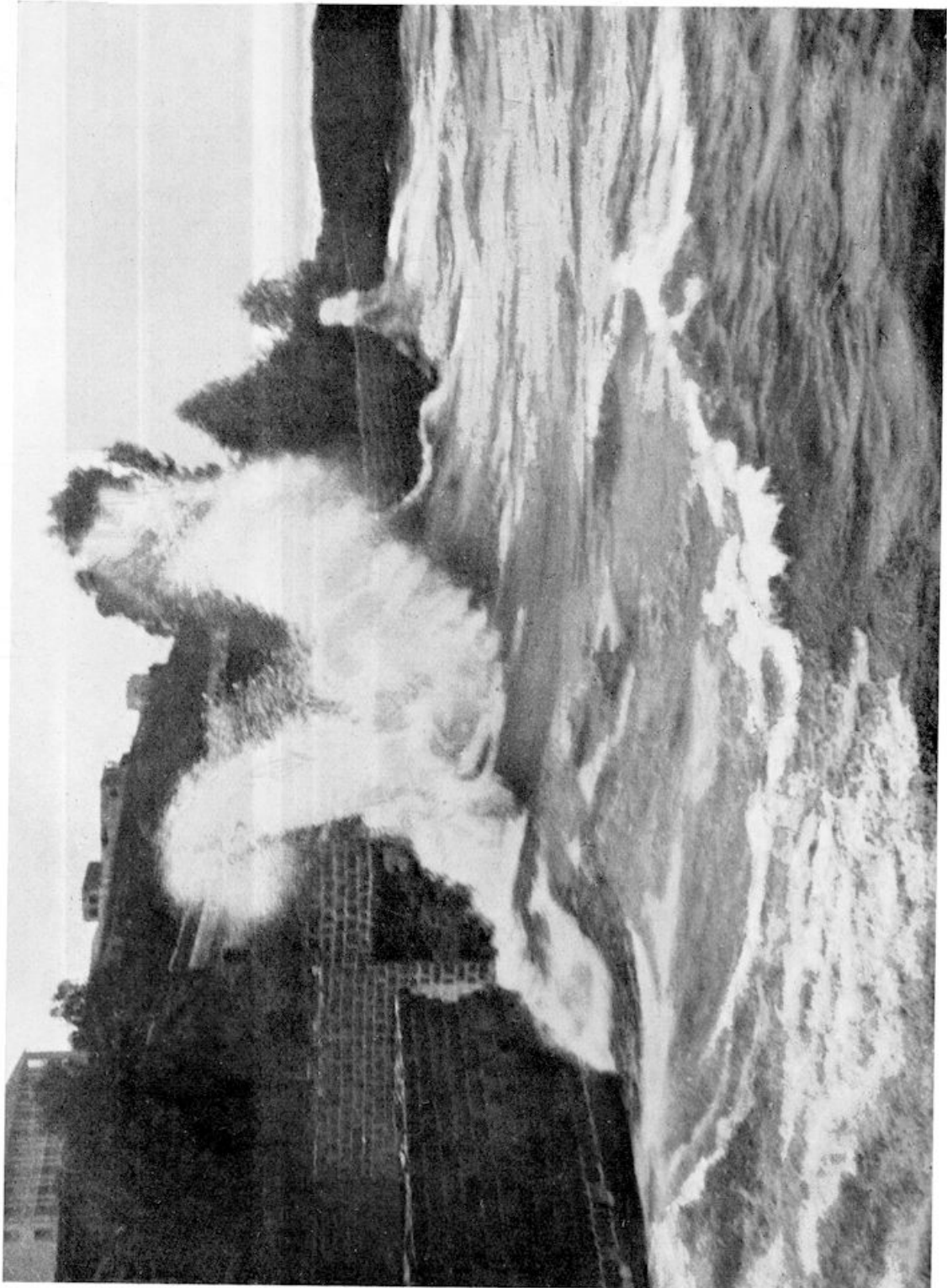
Wij zetten onze reis langs en over de zee van Galilea voort.

Het bezoek aan enkele landbouwkolonies heeft ons genoodzaakt daar te overnachten, maar ook het groote voorrecht geschonken van heerlijke zons op- en ondergangen over het meer te aanschouwen.

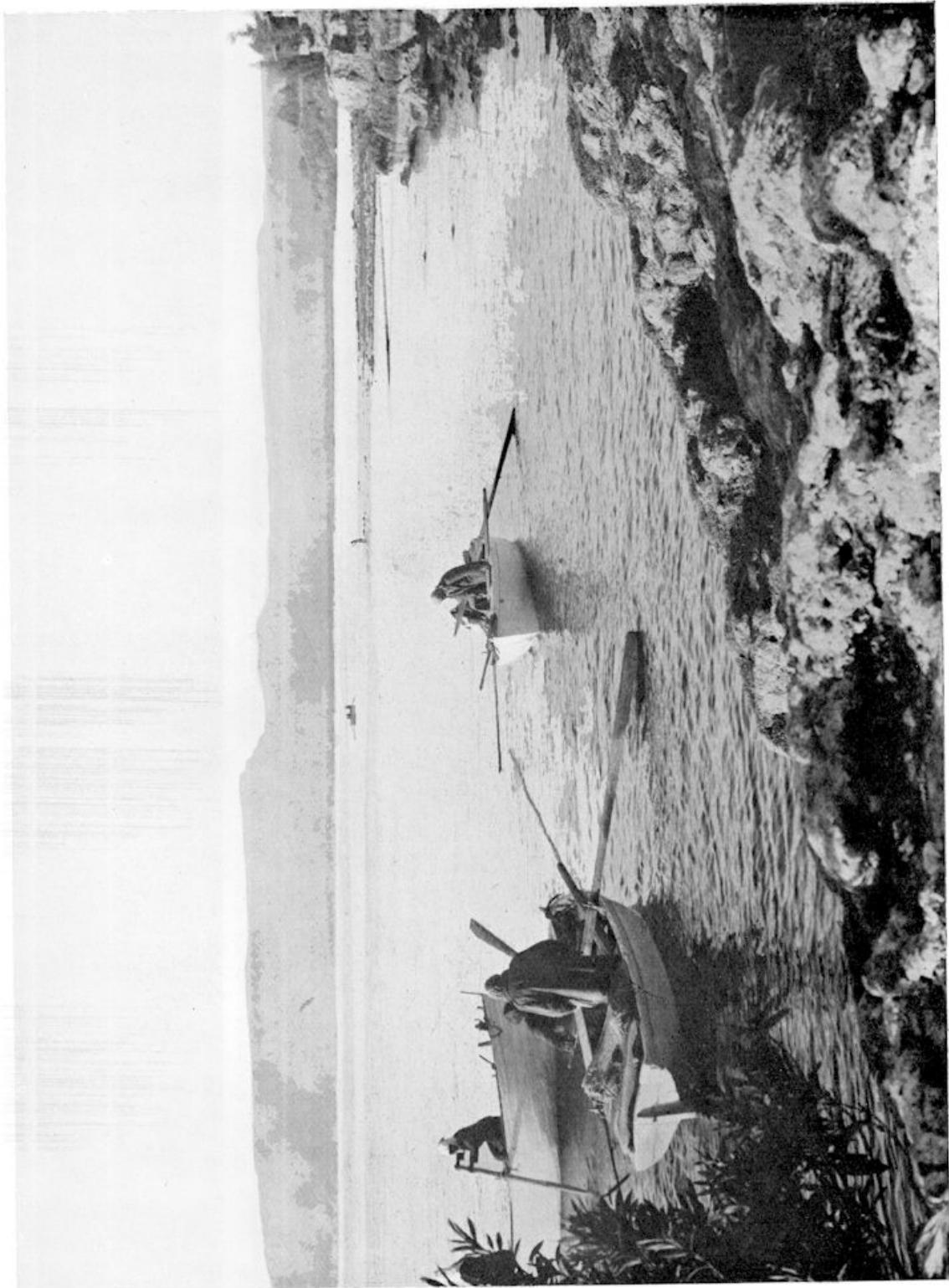
Bij die zonsondergangen merkten wij reeds op, dat dan de wind meestal opsteekt. Wij maakten kennis met nog een ander verschijnsel, den onderstroom, zooals de visschers en bootslieden dien noemen. Er schijnt somtijds een stroom in het water te zijn, die, ondanks wind en riemen, belet de boot vooruit te krijgen. Wie met dezen stroom bij toenemenden wind te doen krijgt, begrijpt het woord uit Marcus 6 : 48, dat de discipelen zich zeer pijnigden om het schip voort te krijgen, des te beter. Gelukkig wie zich herinnert, dat de Heiland het ook ziet; dat Hij ook nu nog komt over de woeste levenszee tot hen die zich afmatten met hun levensschip; maar 't gaat ook heden nog als met de discipelen: velen zien den helpenden Heiland aan voor een spooksel, dat hun angst vergroot en hunne bezwaren vermeerdert.

Verder varende van Magdala naar het Noorden, krijgen wij een vergezicht tusschen de bergen door; wij kijken de vlakte in van Gennesareth, thans genoemd „El Ghouir” de kleine vallei. Nog heeft deze vallei, met hare vruchtbare akkers, iets bewaard van den rijkdom en de schoonheid, die oorzaak waren van het woord in den Talmud: „als er een paradijs op aarde is, is het Gennesareth”.

Door dit dal, dat tot aan het meer open is, slaan de tusschen de bergen saamgeperste Noordwestenwinden op de wateren en maken de vaart, wjl zij zoo onverwacht kunnen uitschieten, niet zonder gevaar. Daarom blijven bezoekers liefst dicht bij den oever. De Heiland niet. Hij vaart, al wordt de zee bedekt met onstuimige

STORM OP DE ZEE VAN GALILEA

VISSCHERSBOOTEN TE BETHSAIDA

aan 't wiel, zoo raast 't rad over de klinkers. Wie de ponnie gekend heeft, die kan getuigen of 't ding niet den geest van 'n hackney over zich had. Wie hem in z'n goeie dagen over de straat zag gaan, weet, wat voor roffel de mekaniek van z'n pooten — hij smeedt de knieën hooger dan 't gareel — wat voor roffel de mekaniek van z'n pooten op de straatsteen placht te slaan. Toen — het paard, de man en de wagen waren niets dan gang, vaart. De menschen op straat stoven uit elkaar als musschen voor 't onweer. Zoo ging dat de Nijstad over, recht op de haven af.

. . . . Kan, wie er bij gestaan heeft, vergeten, den donder van het „Hoo” dat over de kaai loeide, toen de Baard het ondiep bij den teugel greep? Bij den teugel vatte? Hij sprong het paard bij den kop op, zijn vuist gehakt in den manenkam. Zoo trok hij den kop naar den grond en bracht het dier tot staan. Het geslacht dat na ons komt mag zeggen naar wat voor stemmen de Baard en zijns gelijken luisteren. Het leek of de duivel van het paard in hem gevaren was. Dat was geen mensch meer, die den rillenden stalknecht uit de kar beurde. Wij stonden er bij. De besten onder ons mogen begrepen hebben aan zijn vertrokken mond wat een natuur als de zijne dag aan dag aan de dingen, aan de wereld lijdt. Zijn oogen waren groot en er lag een floers over.

Hij stond rechtop in de kar, de zweep in de hand. „Los” commandeert hij. Het beest rilt, schudt de flank, haalt den adem in den heeten trechter van zijn rosse neusgaten, het lijkt of er bloed in staat.

„Vooruit.” Het dier hoort de stem; legt de ooren plat; de menschen gaan op zij; zal hij zoo de haven inrijden?

Daar gaat het paard. Stap, en stap en stap. Niet het paard stelt de pooten op de steenen, maar de wil van den demon in de kar. Daar wendt de Baard de kar pal voor de rechte kaai. Wat is het gevaar voor dezen mensch? Leeft hij van het voedsel dat van den overkant gereikt wordt, evengoed als Jan Wiersma, de Koksiaan, die er bij staat, overwonnen? God wijze ieder het pad dat boven ons uitvoert, naar Hem op.

Daar gaat hij. Hij houdt de teugels strak. Nu slaat hij het dier langs de bezweete schoft. Het dier veert op. Het is gekalmeerd

en zijn kracht is niet ingezonken. Dat doet de macht van den mensch, die het leidsel houdt. We spraken altijd van „de ponnie” in die dagen; maar het was een z.g. dubbele hit, en hij was zoo groot als een vol-slagen paard.

Nu mag iedere boer, die een paard kent, zeggen, hoeveel een beest, dat zoo’n geschiedenis heeft gehad, aan waarde verliest. Er zullen er zijn, die zeggen, dat het goed is voor den slachter; of geschikt voor een boer die achteraf woont en zwaar werk heeft en schraal voer, misschien.

De koning van onze Nijstad maakte er een van z’n beste dieren van. Zoo lang als het voor de wagens van de Passiebloem heeft gelopen is er de couragie niet uit gegaan. Dat zegt veel. Het is geen te groote kunst, de natuur uit een paard uit te ranselen, tot het niet meer is dan een motor die op een tik met de zweep aanzet. Zooals er honderd paarden door de Nijstad en honderdduizend door ’t land loopen, die alleen nog trekken en vreten. Als ze een keer achteruitslaan of elkaar den rug krabben kijken wij vreemd op. Ons ras zal werk hebben dat straks voor God te verantwoorden.

Enfin. De Baard zit den volgenden dag op kantoor en belt den stal op. Hij laat Bars den stalknecht de ponnie voor de dresseerkar zetten, en een zak bloem er op gooien. Zoo gaat het op het zorgenhuis van „den blikken domenee” af.

De ponnie valt met een nerveuzen ruk in ’t zeel, dien de Baard niet heelemaal aanstaat. Maar hij laat niets merken, houdt het leidsel strak, en draaft de Nijstad over. Bij den bakker bindt hij een reep los, zet den hit aan den lindeboom vast en gaat met de baal bloem op zijn nek de buitengang in, die, donker als een krocht, naar den meelzolder van Jan Wiersma voert. Het Enakskind schrijdt door de poovere bedoening van den Koksiaan als een soldaat door een armeluiswijk, dat is eerst loopen. Hij kijkt links, hij kijkt rechts, de trap kraakt, de wenkbrauwen staan hem hoog, en hij taxeert met een glimlach, die zich een Koksiaan van de huid mag poetsen.

De zolder is leeg. Een halve zak bloem, een halve zak rogge, een

baal zemels. Je kerk staat maar leeg, dominee. De Baard wist dat het zoo gesteld was, trouwens een geweigerde wissel gaat een deur uit als de slechte adem uit een ziek keelgat, ze blijft geen geheim, maar hij houdt er van, de dingen met zijn eigen oogen te zien.

Hij klopt zich het meel van zijn jas — het is sinds lang geen dagelijksch werk meer onder den zak te gaan — en loopt over de krakende zolderplanken naar het raam. Hij kijkt een oogenblik over het heem van den bakker met z'n vervallen schuur, z'n verweerde hoenderhok, en den cintelhoop. Een stokoude pereboom staat z'n bronsgroenen stam in de zon te warmen. Hij staat zoo een oogenblik in gedachten, de groote handen op den rug, en loopt dan de smalle trap af, die hem maar amper doorlaat.

Hij neemt z'n weg door de keuken, om naar het voorhuis te komen waar hij Jan met een klant ziet.

Hij stapt dan door de keuken, en denkt bij zich zelf: het was niet kwaad als ik wist, wat die Koksiaan 's middags eet. Het was kwart over twaalf. Van wat daar op tafel staat, kan geen vlieg leven. Een kom met zwarte koffie, meer staat er niet. Hij kijkt nog even onder 't aanrecht — geen middageten. Hij loopt naar de kast — daar staan drie sneden zwart roggebrood op een wit bord.

Als hij dat zwarte brood ziet staan zegt hij een vloek. De knop van de ingebouwde kleine kast zit ter hoogte van zijn oog. Hij doet de deur dicht en pakt den knop beet met zijn twee vingers, alsof hij Jan zelf daar een vlek op de jas wees. Zoo. Dicht weer.

Dan loopt hij resoluut naar voren. Zijn gezicht staat zoo vies alsof de wereld was gaan rieken in zijn neus.

In de gang komt hij Jan tegen.

„Jan, ik heb je een baal Kansas op zolder gelegd.”

„Dank je wel, hoor,” zegt Jan met ingestudeerd welwillen, en hij keert zich om, om den grutter uit te laten.

Maar deze houdt hem tegen, en gaat Jan voor, de kamer in, waar hij een stoel bij de tafel schuift en zitten gaat.

„Ik moet een oogenblik met je praten.” Hij inviteert met een

armzwaai den bakker om in zijn eigen huis in zijn eigen pompeuzen leuningstoel te gaan zitten.

Let nu op. De golf van ernst die het wezen van onzen koning op dit oogenblik is, vloeit over den gebogen rug van den Koksiaan. Zal hij wijken? Dit uur gaat wegen; de atmosfeer zegt het. Zal de marsepein-man portuur zijn voor dezen Lamech, die twee vrouwen heeft, en een kind om een buil dood sloeg? En dan gebeurt het wonder. Hij gééft portuur, Jan. Wat voor macht heeft God in een hart gelegd, dat het met den ernst van het uur mee-wast, tot een waardigheid, die troost over alle vernedering? Er is geen sprake van dat Gerrit Christiaan Beltman anders tegen den Koksiaan spreken kan, dan als een man het tegen een man doet.

„Je moet,” zegt hij, hij heeft de hand onder het hoofd en kijkt Jan aan van uit de ooghoeken. „Je moet van mij, Jan Wiersma . . .” hij kijkt het raam uit; hij begint opnieuw, hij zegent Jan, vloekt hij God met zijn woorden. „Je moet van mij, Jan Wiersma, je rogge, je weitenmeel, je zemels, je krenten betrekken.”

En Jan begrijpt, wat de Baard hem gaat aanbieden. Vrij van geld-zorg

Een oogenblik is het, of Jan Wiersma zal gaan schreeuwen. Maar het komt niet verder dan kreunen. Maar kreunen is erger. De onmenselijke marteling van deze minuut voor minuut afgeleden weken springt hem op de huid. De onbenoemde angst, dien hij in de mars droeg op zijn tocht in den nacht langs den dood en den ondergang. Op het moment dat een mensch voelt, op het moment dat het hart indachtig wordt: voelt hij welk stuk het ten halve herkende leed uit hem weggesneden heeft. Op het moment dat het hart de diepte van het leed ziet en peilt, is de achterstand in ons ingehaald.

Voorbij. Christiaan spreekt verder.

„Neen,” schudt Jan Wiersma.

Alsof het ja was, spreekt de ander door.

„Je betaalt — wanneer het uitkomt. Over een jaar, over twee jaar, over vijf jaar.”

„Neen.”

„Hier komt, van mijn kant, iedere week, de rogge, de bloem, die je in je zaak noodig hebt”

Nee, schudt het hoofd aan den anderen kant van de tafel.

„Wat neen,” valt de grutter uit, zijn stem slaat over; „niet neen, maar ja. Denk je dat het voor een mensch uit te houden is, dat zijn buurman zich een kist van zijn eigen miserie timmert? Ben je kerksch en wou je een ander dat aan zijn hals hangen? Of hebben jullie zoo’n stijven nek, dat je nog niet leenen kan; en je geeft zelf? Ben ik niet goed genoeg om zalig te worden van ’t geven? Dat willen jullie immers. Of moet jij straks in de brancard als ze je vrouw weer laten gaan. Roggebroodeter. Ben je bang dat ik je later op de teenen zal gaan staan, omdat ik je nu voorthelp? Ken je den Baard niet?

Weet je nog niet, jij Koksiaan, dat de akkers en het meel van die en die zijn; maar dat de wereld, de grond en het koren van ons allemaal samen is, als het er op aan komt?

Ben je bang dat je me niet terugbetalen kunt? Kijk uit. Wat heb ik gezegd. Heb ik gezegd, dat ik je geef — of dat ik je leen? Zie ik er uit als een vaatdoek, die niet weet of hij geeft of leent? Heb ik verstand van een zaak, van zakendoen of niet? Luister naar me. Ik ken jou. Ik ken je zaak. Ik weet ook wat risico is. En ik zeg hier: als ik al m’n geld zoo veilig kon uitzetten, als ik het met ’t beetje doe waarmee ik jou meel voorschiet, dan was ik zoo goed als de bank. Weet, dat de Baard dit niet gauw zegt. Niet van een mensch en niet van een zaak.”

Het is een wonderlijk uur. De zomerdag ligt stil aan de straat; is het een kleed dat op een vrijen mensch wacht?

De koning staat op. Hij keert zich af en weer terug.

Nu staan beiden tegenover elkaar. En.

„Het is goed,” zegt Jan Wiersma. En toen kwam de beurt aan hem.

De Baard keek neer op hem, onder zijn oogleden uit.

„Ik geef me niet af met de kerk,” zei hij nog. „Maar, als je niet kerksch was, weet ik niet, of ik je beloofd had, wat ik daar net deed.”

„Zou je zooveel minder zijn, als je naar de kerk ging?” Jan kwam een pas naar voren.

„Ja.”
„Hoe komt het, dat ik er niet minder van word?”
„Voor den een is dit goed, voor den ander wat anders. Den een bekomen de boonen, den ander het spek.”
„Een man als jij, Beltman, doet zijn best uit nood: omdat hij niets beters weet te doen.”
„En jullie dan?”
„Omdat wij 't voor onzen plicht aanzien.”
„En zou dat zoo'n groot verschil geven?”
„Wat voor knecht heb jij liever in je fabriek: iemand die z'n werk uit balsturigheid goed doet, of iemand die 't doet omdat hij er wat in ziet?”
„'t Zou me niet kunnen schelen, als ze hun werk allebei goed deden. Vin-je dat de Baard z'n werk niet goed doet?”
„Dat weet je wel beter. Maar wie van de twee knechten zou zich op den duur het gelukkigst bij z'n werk voelen, denk je?”
„Och, 't gelukkigst Weet je, ik zou er niet tegen kunnen, dat een dominee of een pastoor me 't paadje aanwees, waar ik langs moest.”
Het glimlachje op z'n gezicht was hetzelfde, dat iemand heeft, — half geïnteresseerd, half schaamachtig — die een idioot of een kind in z'n fantasie een oogenblik volgt.
Toch zette hij precies den voet, waar de ander hem z'n plaats wees. Ik loop — maar ik kan terug als ik wil.
„Waar je nog komt, Gerrit Christiaan Beltman, weet ik niet.”
Er wies een vreemde macht in de woorden van den Koksiaan. Hij zei dingen die ze geen van twee voordien geweten hadden. De fabrikant keek als iemand kijken kan die op zichzelf betrapt wordt.
„Waar je nog komen kan, weet ik niet. Maar dit weet ik wel: dat je bang bent, dat je daar niet meer komen kan, als je je den weg laat wijzen. Je bent bang voor je zelf en je durft jezelf niet loslaten. Maar hoe weet je dat je met geduld en vertrouwen niet daar komen kan, waar je opstandigheid en baloorigheid, die je nu den krop opzet, je misschien brengen kan?”